

9. Mykhailova N.Ie., Hryhus I.M. Efektyvnist fizychnoi reabilitatsii ditei z vazhkymy rozumovymy vadamy. Aktualni problemy rozvytku rukhu «Sport dlia vsikh» u konteksti yevropeiskoi intehtratsii Ukrainy : Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Ternopil, 2004. S. 373-375.
10. Reshetilova V. Korektsiia zatrymky psykhhichnoho rozvytku u ditei molodshoho shkilnoho viku zasobamy fizychnoi kultury. Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii. Kyiv-Vinnytsia : DOV «Vinnytsia», 2000. S. 318-320.
11. Kharchenko L.L. Rukhlyvi ihry, yak zasib rozvytku fizychnykh yakosteï u ditei molodshoho shkilnoho viku. Moloda sportyvna nauka Ukrainy : zb. nauk. stat. v haluzi fiz. kultury i sportu. Lviv, 2001. Vyp. 5. T. 1. S. 269-272.
12. Chastnye metodyky adaptyvnoi fyzycheskoi kultury : uchebnoe posobyie / Pod red. L. V. Shapkovoi. Moskva : Sovetskiy sport, 2003. 464 s.
13. Shypytsyna L.M. «Neobuchaemyi» rebenok v seme y obshchestve. Sotsyalyzatsiia ditei s narushenyem intellekta. SPb. : Rech, 2005. 477 s.
14. Eric J. Mash, Russell A. Barkley Treatment of Childhood Disorders. New York : Guilford Press, 2006. 884 p.
15. John W. Pearce, Terry D. Pezzot-Pearce Psychotherapy of Abused and Neglected Children. 2006. 411 p.
16. Understanding Behaviour. A Guide for Parents and Caregivers. Down Syndrome Society of South Australia Inc., 2006. 284 p.

References

1. Vyhotskiy L.S. (2003). Osnovy defektolohiy. SPb. 654 s.
2. Hvozdet'ska S.V. (2004). Korektsiina spriamovanist zaniat z fizychnoho vykhovannia starshykh doshkilnykiv iz zatrymkoiu psykhhichnoho rozvytku (avtoref. dis. kand). Sumy. 20 s.
3. Dmytryev A.A. (2004). Korrektsyonno-pedahohycheskaia rabota po razvytyiu dvyhatelnoi sfery uchashchysia s narushenyem yntellektualnoho razvytyia : ucheb. posobyie. Moskva. 224 s.
4. Elen R. Daniels i Kei Stafford. (2000) Zaluchennia ditei z osoblyvymy potrebamy do zahalnoosvitnikh klasiv. Lviv. 256 s.
5. Ysaev D.N. (2003). Umstvennaia otstalost u ditei y podrostkov. SPb. 391 s.
6. Lesko O.M., Trach V. (2004) Rukhlyvi ihry dlia molodshykh shkoliariv iz zatrymkoiu psykhhichnoho rozvytku. Lviv. 88 s.
7. Lytovchenko O.V. (2004). Razvytye motoryky umstvenno otstalyykh doshkolnykov sredstvamy stymuliatsyy taktynoi y propriyotseptyvnoi chuvstvytel'nosti. (avtoref. dis. kand). Odessa. 19 s.
8. Liashenko V.I. (2004) Vyznachennia rivniv sformovanosti zhyttievoi kompetentnosti ditei-invalidiv. Mykolaiv. 46 s.
9. Mykhailova N.Ie., Hryhus I.M. (2004). Efektyvnist fizychnoi reabilitatsii ditei z vazhkymy rozumovymy vadamy. Aktualni problemy rozvytku rukhu «Sport dlia vsikh» u konteksti yevropeiskoi intehtratsii Ukrainy : Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Ternopil. S. 373-375.
10. Reshetilova V. (2000). Korektsiia zatrymky psykhhichnoho rozvytku u ditei molodshoho shkilnoho viku zasobamy fizychnoi kultury. Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii. Kyiv-Vinnytsia. S. 318-320.
11. Kharchenko L.L. (2001). Rukhlyvi ihry, yak zasib rozvytku fizychnykh yakosteï u ditei molodshoho shkilnoho viku. Moloda sportyvna nauka Ukrainy : zb. nauk. stat. v haluzi fiz. kultury i sportu (5). Lviv. S. 269-272.
12. Shapkova L. V. (2003) .Chastnye metodyky adaptyvnoi fyzycheskoi kultury. Moskva. 464 s.
13. Shypytsyna L.M. (2005). «Neobuchaemyi» rebenok v seme y obshchestve. Sotsyalyzatsiia ditei s narushenyem intellekta. SPb. 477 s.
14. Eric J. Mash, Russell A. Barkley. (2006). Treatment of Childhood Disorders. New York. 884 p.
15. John W. Pearce, Terry D. Pezzot-Pearce (2006). Psychotherapy of Abused and Neglected Children. 411 p.
16. Understanding Behaviour. (2006). A Guide for Parents and Caregivers. Down Syndrome Society of South Australia Inc. 284 p.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).87

УДК 796:615.2

Сергієнко В. М.,
доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Сірик А. Є., старший викладач
Сумський державний університет, м. Суми

ДОПІНГ ТА АНТИДОПІНГОВА ОСВІТА СУЧАСНОГО СПОРТУ

У розвитку спорту вищих досягнень виникає суперечність, з одного боку, професійний спорт вимагає від учасників змагань все нових рекордів і позамежних результатів, що перевищують фізичні можливості людини, а, з іншого боку, професійним спортсменам заборонено приймати фармакологічні препарати, методи і засоби, які допомагають витримати ці надлюдські навантаження і зберегти своє здоров'я. На сьогодні, суттєвим аспектом у боротьбі з допінгом у спорті є педагогічний компонент, де важливим напрямом є виховна робота. Відповідно з документами Міжнародного спортивного руху розробка та впровадження антидопінгових освітніх програм займає одне з головних місць, але у багатьох країнах, знаходиться на низькому рівні зокрема і в Україні.

Ключові слова: спорт вищих досягнень, антидопінгова освіта, антидопінговий контроль, WADA.

Сергиенко В. Н., Сирек А. Е. Допинг и антидопинговое образование современного спорта. В развитии

спорта высших достижений возникает противоречие, с одной стороны, профессиональный спорт требует от участников соревнований все новых рекордов и запредельных результатов, превышающих физические возможности человека, а с другой стороны, профессиональным спортсменам запрещено принимать фармакологические препараты, методы и средства, которые помогают выдержать эти сверхчеловеческие нагрузки и сохранить свое здоровье. На сегодня, существенным аспектом в борьбе с допингом в спорте является педагогический компонент, где важным направлением является воспитательная работа. Согласно документам Международного спортивного движения разработка и внедрение антидопинговых образовательных программ занимает одно из главных мест, но во многих странах, находится на низком уровне в том числе и в Украине.

Ключевые слова: спорт высших достижений, антидопинговое образование, антидопинговый контроль, WADA.

Serhiienko Volodymyr, Sirik Antonina. Doping and anti-doping education in modern sports. In the development of high-achievement sports there is a contradiction, on the one hand, professional sports requires new records and outstanding results that exceed the physical capabilities of man, and, on the other hand, professional athletes are prohibited from taking pharmacological drugs, methods and tools that help withstand these superhuman burdens and maintain their health. Despite the personalized rather than collective responsibility for anti-doping rule violations, the problem of anti-doping is now relevant for domestic sports. The purpose of the study: to conduct a systematic analysis of anti-doping and anti-doping education in modern sports. Today, a significant aspect in the fight against doping in sports is the pedagogical aspect, where an important area is educational work. Therefore, it is necessary to more actively implement educational programs for drug prevention and doping in sports among the youth of Ukraine. At the same time, the program should provide not only preventive measures to combat drug addiction and bad habits, but also the violation of anti-doping rules by athletes. The main purpose of anti-doping is to form a model of anti-doping support of sports activities to minimize the possibility of doping in sports, as well as the formation of sports anti-doping culture. Such a model can be effective if such components as pedagogical, educational, research, control, regulatory and informational are comprehensively covered. This form of interaction is most fully implemented in the pedagogical component, which requires the dissemination of knowledge about the dangers of doping among athletes, coaches, doctors, organizers of sporting events.

Key words: high-achievement sport, anti-doping education, WADA.

Постановка проблеми. Спорт – одна з найважливіших сфер суспільного життя, що сприяє досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявленню резервних можливостей її організму, формуванню патріотичних почуттів у громадян та міжнародного іміджу держави. Бажання майже кожної країни світу бути лідером у сфері спорту, формують жорсткі вимоги до самих спортсменів і змушують їх проводити тренувальні навантаження майже на межі фізіологічних можливостей їх організму, щоб показувати сучасні результати на змаганнях. Все це є необхідною умовою успішної професійної діяльності спортсменів, хоча, в деякій мірі надмірні фізичні навантаження можуть призвести до розвитку захворювань, інвалідизації та, навіть, смерті [5, с. 30]. Ще одна причина, яка змушує спортсменів тренуватися на межі своїх можливостей полягає в тому, що, на сьогодні, у світі проводиться значна кількість комерційних змагань із значними фінансовими винагородами за перемогу, а бажання отримати перемогу та здобути лідерство спонукає спортсменів до вживання допінгу та нечесної боротьби. У ситуації, що склалася виникає суперечність, з одного боку, спорт вищих досягнень вимагає від учасників змагань все нових рекордів і позамежних результатів, що перевищують фізичні можливості людини, а, з іншого боку, професійним спортсменам заборонено приймати фармакологічні препарати, які допомагають витримати ці надлюдські навантаження і зберегти своє здоров'я. Не дивлячись на персоніфіковану, а не колективну відповідальність за порушення антидопингових правил, проблема боротьби з допингом у даний час постає актуальною для вітчизняного спорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти боротьби з допингом у спорті знайшли відображення у працях сучасних дослідників: Н. В. Бордюгова 2010; К. А. Бадрак, 2011; І. Н. Башкін, 2012 Журавльова, 2013; В. П. Руденко 2014. Особливостям управління процесами боротьби із застосуванням допінгу в спорті, антидопингового контролю, антидопингової політики в спорті, соціальних аспектів погляду на допінг присвячена низка праць [1–4; 6–12], водночас використання допингових препаратів у спортивній практиці серед спортсменів свідчить про недостатність превентивної та профілактичної роботи тренерів, менеджерів спорту, засобів масової інформації. **Мета дослідження:** здійснити системний аналіз боротьби з допингом та антидопингової освіти в сучасному спорті. **Методи дослідження:** теоретичний аналіз, системний підхід, абстрагування, індукція, дедукція.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вживання заборонених речовин (допінгу) нині є невід'ємною частиною спорту вищих досягнень, який вимагає від організму спортсменів підтримувати тривалий час надзвичайно високий рівень роботоздатності. Під допингом у спорті мають на увазі вживання заборонених препаратів, які дозволяють значно поліпшити рухові можливості організму людини та здобути оптимальні результати. Майже кожен медичний препарат, що з'являється на фармацевтичному ринку, обов'язково перевіряється на його здатність впливати на резервні функції організму людини. Крім істотного збитку для здоров'я і життя спортсменів, застосування допінгу йде в розріз із морально етичними нормами спорту і спортивного руху. Допінг порушує принципи спортивної справедливої гри та доброчесності, де у змагальних поєдинках важлива не тільки перемога, а й чесна конкуренція. Використання допингових препаратів спортсменами створює нерівноцінні умови у досягненні спортивних результатів та завдає негативного престижу не тільки команди, а й країни [2, с. 67]. Проблема допінгу постала перед суспільством лише тоді, коли спорт став відомий як соціальне явище. Аналізуючи історію застосування допінгу, можна говорити, ще за часів проведення Античних Олімпійських ігор задля покращення результатів на змаганнях учасники поєдинків вживали збуджуючі препарати, що виготовляли з червоних мухоморів [10, с. 199]. Сьогодні виділяють понад 10 тис. препаратів у різних лікарських формах, що відносяться до допингових, відповідно Всесвітнє антидопингове агентство (WADA) розглядає їх як допінг. Кожний рік Всесвітнє антидопингове

агентство готує новий список заборонених речовин, які поділяються на такі категорії: **стимулянти, анаболічні стероїди, гормони, діуретики, наркотики, канабіоїди тощо**. Необхідно зауважити, що до списку входять не лише допінгові препарати, а й речовини, які, наприклад, можуть приховувати залишки допінгу, результатом цього є вилучення олімпійських медалей у спортсменів, які здобули на попередніх Олімпійських іграх. Також заборонені кров'яний, генний та клітинний допінг та інші фасильфікації [11, с. 518]. Нажаль, багато допінгових речовин входить до складу ліків від застуди, грипу й інших захворювань, тому прийом спортсменом будь-яких медичних препаратів повинен обов'язково узгоджуватися зі спортивним лікарем, щоб уникнути неприємностей у процесі допінг-контролю [3]. Необхідно зазначити, що серед розглянутих класів допінгу найчастіше застосовуються анаболічні стероїди, так у пауерліфтингу, бодібілдингу, важкій атлетиці, їх застосовують близько 90% чоловіків і 20% жінок. В інших видах спорту застосовують допінгові речовини меншою мірою, 78% футболістів та 40% спринтерів, у цьому використанні дози можуть багаторазово перевищувати ті, що рекомендуються (5–10 мг) і досягати 300 мг і навіть більше. Серйозна проблема з допінгу, що почала загрожувати всім спортсменам та завдавати авторитету Олімпійським ідеалам, призвели до прийняття ряду юридичних рішень та законів, спрямованих на боротьбу з вживанням допінгу [6, с. 432]. Протягом багатьох років міжнародні спортивні та медичні організації проводять активну боротьбу з допінгом, яка часто не дає бажаних результатів, а застосування фармакологічних речовин та допінгу спортсменами триває й донині. Прийом допінгових препаратів спортсменами є небезпечним для їх оточення, оскільки, вживання ряду фармакологічних препаратів призводить до зміни поведінки спортсменів, немотивованих дій, що, в свою чергу, може стати причиною виникнення соціально небезпечного стану [9, с. 269]. Нажаль, на сьогодні, проблема допінгових препаратів не обмежується тільки використанням їх професійними спортсменами, вона також стосується молодіжної групи людей і спортсменів-аматорів у різних видах спорту. Тривогу викликає насамперед проникнення допінгу в дитячо-юнацький спорт, так, у деяких видах спорту, тренери зустрічаються з відмовою більшості батьків віддавати дітей до спортивної секції, мотивуючи тим, що їх діти будуть вживати заборонені речовини і вони не бажають зашкодити здоров'ю своїй дитині. Спортсмени, які починають застосовувати допінг, фактично позбавляють себе подальших стратегічних перспектив у спорті [8, с. 95]. Міжнародна боротьба, яку очолює Міжнародний олімпійський комітет (МОК) передбачає основні шляхи протидії допінгу: організація наукових досліджень, що спрямовані на підвищення ефективності методів допінг-контролю; співпраця з Національними олімпійськими комітетами, Міжнародними спортивними федераціями, представниками у боротьбі із застосуванням допінгу, спортсменами та іншими особами сфери спорту; вдосконалення методів і організації допінг-контролю; підвищення рівня жорстких санкцій у відношенні спортсменів, які порушують ці правила; впровадження роз'яснювальної та виховної роботи серед спортсменів, лікарів, тренерів та інших фахівців, які працюють у команді з підготовки спортсменів.

Важливим моментом у програмі ЮНЕСКО є та роль, яка відводиться антидопінговій діяльності, де істотна увага приділяється профілактичним заходам спрямованих на недопущення використання допінгу: розробці спеціальних програм, спрямованих на пропаганду серед молоді принципів етики та чесною гри в спорті, та активне інформування, роз'яснення спортсменам згубних наслідків застосування заборонених препаратів і методів. Це відбувається, зокрема, шляхом залучення до антидопінгової діяльності всіх учасників олімпійського руху, міжнародної громадськості, урядових та міжурядових організацій для підвищення обізнаності спортсменів сьогоdnішнього та завтрашнього дня. ЮНЕСКО також готує освітні програми та брошури, спеціально призначені для молоді, щоб допомогти школам, спортивним організаціям та урядам поширити ідею боротьби з допінгом [1, с. 85]. Проблема допінгу в спорті загострилася ще й тому, що в останні роки набуло широкого поширення виробництво дієтичних добавок та їх інтенсивне використання спортсменами різної кваліфікації. Такі добавки не відносяться до лікарського асортименту фармакологічних препаратів, не проходять чітких клінічних випробувань, що значно полегшує процес їх виробництва і збуту на ринок. Однак харчові добавки заборонені речовини (анаболічні стероїди, психомоторні стимулятори тощо), хоча інформація відсутня на етикетках і в інструкціях з їх використання. У зв'язку з цим у спортсменів і представників антидопінгового контролю виникають серйозні проблеми [7, с. 83].

На сьогодні, суттєвим аспектом у боротьбі з допінгом у спорті виступає педагогічний аспект, де важливим напрямом є виховна робота. Згідно з документами міжнародного спортивного руху розробка та впровадження антидопінгових освітніх програм займає одне з головних місць, але у багатьох країнах знаходиться на низькому рівні, зокрема в Україні. Отже, необхідно більш активно впроваджувати освітні програми профілактики наркоманії та вживання допінгу в спорті серед молоді України. Водночас, програма повинна передбачати не тільки превентивні заходи боротьби з наркотизацією суспільства і шкідливими звичками, але і з порушенням спортсменами антидопінгових правил. Тому, антидопінгова освіта – це не тільки процес навчання, виховання і розвитку особистості, що спрямована на формування системи теоретичних і практичних знань, умінь, ціннісних орієнтацій, поведінки і діяльності в дусі неприйняття допінгу, але і відповідальне ставлення до самого себе, повагу до правил змагань, суперників, уболівальників [4, с. 114]. Необхідно розвивати в тренерському середовищі, у керівництва та педагогічного колективу навчально-спортивних закладів негативне ставлення до застосування допінгу, за допомогою систематичних теоретичних занять з антидопінгової проблематики. Необхідно забезпечити ДЮСШ, СДЮСШОР, центри спортивної підготовки спеціальною антидопінговою літературою, не тільки для самих спортсменів, а й для тренерів, викладачів фізичного виховання. Важливо підходити до виявлення антидопінгової проблематики комплексно з історичного, економічного, юридичного та соціально-політичного зору, тим самим більш чітко формувати громадянську і моральну позицію осіб сфери спорту. Ефективність боротьби з допінгом у спорті багато в чому залежить від її системної організації, де необхідно відзначити, що організаційні основи боротьби з допінгом практично не перебували в полі зору наукового обґрунтування [12, с. 321]. Відповідно, створення дієвої системи антидопінгового контролю в Україні, яка має забезпечити ефективне обмеження та запобігання застосуванню допінгу потребує вирішення низки проблем, у розв'язання яких потрібно зазначити, що є об'єктивні передумови розробки і прийняття загальної концепції за рахунок удосконалення законодавчої і нормативно-правової бази та інфраструктури антидопінгової політики в Україні, що мають бути приведеними у відповідність до сучасних міжнародних стандартів. У сучасному спорті все більшого значення

починає набувати проблема допінгу, яка є надзвичайно складною, оскільки включає у себе взаємопов'язані політичні, юридичні, організаційні, моральні, соціальні та педагогічні аспекти. Крім цього, рівень розвитку сучасного спорту, тренувальні та змагальні надмірні навантаження, що відчувають спортсмени, настільки напружені, що спроби взагалі відмовитися від використання фармакологічних препаратів неможливо. Використання допінгових препаратів суперечить сутності спорту, створює нерівні умови в досягненні спортивних рекордів, завдає негативного авторитету команди і країни, міжнародному спортивному руху в цілому. На сьогодні, боротьба з допінгом у спорті вступила в нову фазу, тому державним та спортивним організаціям належить знайти нові підходи в боротьбі з допінгом, основою яких має бути концепція загальнолюдської моралі.

Висновки. Головною метою протидії допінгу є формування моделі антидопінгового супроводу спортивної діяльності для мінімізації можливостей застосування допінгу в спорті, а також формування спортивної антидопінгової культури. Така модель може бути ефективною, якщо будуть комплексно охоплені такі компоненти, як педагогічний, освітній, науково-дослідний, контрольний, нормативно-правовий та інформаційний. Найбільш повно ця форма взаємодії реалізується в педагогічному компоненті, в якому необхідне поширення знань про шкоду застосування допінгу серед спортсменів, тренерів, лікарів, організаторів спортивних заходів. Важливо інформувати фахівців сфери спорту з розширення та оновлення списку заборонених препаратів, видів порушень антидопінгових правил, про відповідальність спортсменів і персоналу за порушення цих правил, про форми покарання за застосування й поширення допінгу, пропаганда «чистого» спорту серед різних соціально-демографічних груп населення. **Перспективи використання результатів дослідження** полягають у розробленні педагогічних методик, де важливим має бути виховна робота, впровадження правового регулювання протидії застосування допінгу відповідно до Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті.

Література

1. Акуленко Т. М. Роль ЮНЕСКО в боротьбі з допінгом / Т. М. Акуленко // *Правова держава*. – 2019. – № 35. – С. 76–88.
2. Данильченко А. О. Управління процесами боротьби із застосуванням допінгу в спорті / А. О. Данильченко, О. І. Попрозман // *Спорт та сучасне суспільство*. – К. : Національний університет фізичного виховання і спорту України, 2020. – Ч. 1. – С. 65–69.
3. Закон України «Про антидопінговий контроль у спорті» // *Відомості Верховної Ради*. – 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-19>.
4. Кирьянова Л. А. Педагогические и организационные вопросы борьбы с допингом в спорте / Л. А. Кирьянова, Л. В. Морозова, И. В. Дмитриев, А. В. Федорова, О. В. Демиденко // *Ученые записки университета имени П. Ф. Лесгафта*. – 2018. – № 1 (155). – С. 108–117.
5. Ландырь А. П. Внезапная сердечная смерть у спортсменов / А. П. Ландырь // *Спортивная медицина и физическая реабилитация*. – 2020. – № 1. – С. 18–32.
6. Микитюк Н. С. Антидопінгова політика та її регулювання у спорті. Проблематика застосування / Н. С. Микитюк // *Young Scientist*. – 2019. – № 9 (73). – С. 422–435.
7. Платонов В. Н. Борьба с допингом в олимпийском спорте: кризис и пути его преодоления / В. Н. Платонов // *Наука в олимпийском спорте*. – 2016. – № 2. – С. 64–90.
8. Сергеев В. Н. Оценка эффективности антидопинговой деятельности в юношеском спорте / В. Н. Сергеев, А. А. Кудинов, В. С. Бакулин // *Теория и практика физической культуры*. – 2016. – № 6. – С. 94–95.
9. Сысоева Ю. В. Проблема допинга в современном спорте / Ю. В. Сысоева, А. В. Седнев // *Молодой ученый*. – 2019. – № 11 (249). – С. 268–269.
10. Backhouse S. H., Kenna J. Mc. (2011). Doping in sport: a review of medical practitioners' knowledge, attitudes and beliefs. *Int J Drug Policy*, 22(3), 198–202.
11. Bowers L. D. (2010). Science and the rules governing anti-doping violations. *Handb Exp Pharmacol*. 195, 513–531.
12. Johnson M. B. (2012). A systemic social-cognitive perspective on doping. *Psychol Sport Exerc*. 3(13), 317–323.

References

1. Akulenko T. M. (2019). The role of UNESCO in the fight against doping. *The Rule of Law*, 35, 76–88.
2. Danilchenko A. O. Poprozman O. I. (2020). Management of anti-doping processes in sports. *Sport and Modern Society*, 1, 65–69.
3. Law of Ukraine "On Anti-Doping Control in Sports". §1835-VIII. (2017). Updated from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-19>.
4. Kiryanova L. A., Morozova L. V., Dmitriev I. V., Fedorova A. V., Demidenko O. V. Pedagogical and organizational issues of combating doping in sports. *Scientific notes of the PF Lesgaft University*, 1(155), 108–117.
5. Landy A. P. (2020). Sudden cardiac death in athletes. *Sports Medicine and Physical Rehabilitation*, 1, 18–32.
6. Mikityuk N. S. (2019). Anti-doping policy and its regulation in sports. *Problems of application*. *Young Scientist*, 9 (73), 422–435.
7. Platonov V. N. (2016). The fight against doping in Olympic sports: the crisis and ways to overcome it. *Science in Olympic Sports*, 2, 64–90.
8. Sergeev V. N., Kudinov A. A., Bakulin V. S. (2016). Evaluation of the effectiveness of anti-doping activities in youth sports. *Theory and Practice of Physical Culture*, 6, 94–95.
9. Sysoeva Yu. V. (2019). The problem of doping in modern sports. *Young Scientist*, 11 (249), 268–269.
10. Backhouse S. H., Kenna J. Mc. (2011). Doping in sport: a review of medical practitioners' knowledge, attitudes and beliefs. *Int J Drug Policy*, 22(3), 198–202.
11. Bowers L. D. (2010). Science and the rules governing anti-doping violations. *Handb Exp Pharmacol*, 195, 513–531.
12. Johnson M. B. (2012). A systemic social-cognitive perspective on doping. *Psychol Sport Exerc*. 3(13), 317–323.